

'ECO-ARCHITECT' LOUIS LE ROY BOUWT OP VIER HECTARE GROND
IN MILDAM VERDER AAN ZIJN LEVENSWERK: DE ECO-KATHEDRAAL

'barok is de hoogst mogelijke vorm van complexiteit'

Doit heeft Louis le Roy furore gemaakt met zijn wilde tuinen. Als men de natuur maar haar gang liet gaan, zou er vanzelf een soort tegencultuur voor het kunstmatige betongeweld ontstaan, vond de eco-architect, schilder, kunsthistoricus, glasverzamelaar en filosoof uit Dranjewoud. De media vermaakten zich uitstekend met zijn ideeën, maar zijn tuinprojecten, onder meer in Groningen, mislukten. „De politiek vond het te bedreigend”, zegt Le Roy. In Duitsland vond hij een gewilliger oor. Vorig jaar ontving hij van de universiteit van Braunschweig een eredoctoraat. Op vier hectare grond in Mildam bouwt de doctor

honoris causa verder aan zijn levenswerk: de eco-kathedraal. Met duizenden stenen en vele tonnen afval heeft hij van een kaal stuk weiland in ruim een kwart eeuw een klein paradijs gemaakt. „Alle natuurlijke processen ontwikkelen zich naar complexiteit. Plus l'organisme est complex, plus il est libre”, stelt Le Roy. Voor degenen wier Frans wat is weggezakt: naarmate het systeem complexer wordt, neemt zijn vrijheid toe. Met Mondriaan moet men niet bij hem aankomen. Eenvoudige vormen zijn volgens Le Roy onmenselijk. Rubens, dat is pas wat. „Barok is de hoogst mogelijke vorm van complexiteit.”

Louis le Roy: ... „begrijp je waarom ik mezelf de steenrijkste man ter wereld noem” ...

... „Ik ben een pragmatisch, keihard“ ...

Het urenlange gesprek met Louis de Roy verloopt via allerlei bochten en zijwegen. Het verhaal van de kathedraalbouwer staat bol van moeilijk grijpbare begrippen als ruimte, tijd, complexiteit, versmeeding, natuurlijke structuren, vrije energie en stabiele evenwichtspunten. Hij strooit er net zo kwajong mee als met de namen van filosofen als Bergson, Mandelbrot en Roszak.

Als we plaats nemen op een stoel voor het venster met uitzicht op de wilde tuin voor de woning, barst Le Roy los in een nauwelijks te stuiten waterval over zijn en onze houding tot de natuur. „Er is meer dan de liefde tot de plantjes, de dieren en het milieu. Ik benader de natuur vanuit de mens. De natuur is een totaal, een economisch systeem waarin alle onderdelen één organisch geheel vormen. Dat is

het verschil met onze beperkte, op productie gerichte economie.

Alleen het natuurlijke economische systeem stelt de mens in staat op basis van coöperatieve samenwerking de ontwikkeling mee te maken naar een steeds complexer wordend systeem. Dat, mijnheer, is wel evenzets wat anders dan het zijn voor de plantjes en dieren. De gangbare economie werkt beperkend en versmeedend. Doordat er steeds meer gebruik wordt gemaakt van allerlei technologieën en de mens vreemde energiebronnen, wordt de vrije energie uitgeschakeld.”

chaos

Le Roy mindert even vaart, trekt een wenkbrauw omhoog, roept „kunt u me nog volgen“ en smijt in een vrije val van woorden het thema chaos in de ring. Gelukkig onderbreekt

zijn vrouw hem — of we aan tafel willen komen. Even is er tijd in de kamer rond te kijken. Op een ronde tafel voor het venster staan tentakelen rode, blauwe en groene flessen, vazen en karaffen. In totaal zijn het er zestienhonderd.

Le Roy: „Neem je het geheel bij elkaar, dan vormt de structuur ervan een glazen symfonie. Ik kan er uren naar staan kijken. Het is geen chaos, maar complexiteit.“ Op een ezel in de hoek van de kamer een groot doek. Het maakt deel uit van een gigantisch groot schilderij van 600 vierkante meter. Het werk, verdeeld over 250 panelen, moet over vier jaar voltooid zijn. Een aantal panelen was een poosje geleden te zien in de jacht van Thialf in Heerenveen.

De tuin rond het huis is een van de exemplaren uit Le Rofs wilde-tuinentijd, begin jaren zeventig. Laten groeien en bloeien en niet snoeien, de natuur ordent zichzelf, was het motto. De wilde tuin die hij aan de Kennedylaan in het Friese Haage aanlegde, heeft hem het ereburgerschap van Heerenveen opgeleverd. In de wijk Levenborg in Groningen richtte Le Roy in die tijd met de bewoners een terrein van zes hectare in. Dat project is echter nooit voltooid. „De politiek weigerde mee te gaan“, zegt hij. „En weet u waarom? De politiek is tegen het regneren van de natuur. Zo in dynamisch systeem waarin de mens volledig kan meegaan, betekende de aanval op het economische systeem van monocultures.“

eco-kathedraal

Het woord eco-kathedraal valt, in lange, complexe zinnen zet Le Roy het wezen van de kathedraal uiteen. De basis van het werk vormt de wilde tuin. „De eco-kathedraal zoals die op vier hectare grond in Mildam gestalte krijgt, is een ruimtelijke structuur die zich ontwikkelt in de tijd op basis van de vrije energie van mens, plant en dier. Vrije energie is aanwezig in alle natuurlijke systemen. De mens, die moet je zien als een energiecentrale. Met al zijn intelligentie en creativiteit is hij als natuurlijk organisme het minst belastend voor het milieu.

De paradox van de gangbare economie is dat ze de vrije energie uitschakelt, maar toch op zoek is naar andere energiebronnen als kolen, gas, olie en zelfs kernenergie. De mondiale verspreide technologische ontwikkelingen beïnvloeden ons milieu negatief. Dat wil niet zeggen dat ik tegen technologie ben. Maar we zitten wel met een milieuprobleem. Willen we de negatieve milieukrachten verzwakken, dan moet je de vrije energie van de gehele mensheid samenballen tot één grote energiecentrale. Weet u hoe Piaris is gebouwd? Met de blote handen. Zie daar de ongekende kracht van het vrije energievermogen.”

De gestoofde peertjes op zijn bord liggen koud te worden, maar Le Roy gaat onverdroten voort, zegt dat er over zeventig jaar tien miljard mensen zijn. „Wat mij niet in het minst benauwt. Mijns te maar laat werken op basis van vrije energie. En nu komt het“, waarschuwt de kathedraalbouwer terwijl hij heftig met een mes op tafel brommelt. „De maat van het totale vermogen van die enorme massa

wil ik ontdekken met de eco-kathedraal in Midam zoals die zich als een steeds complexer wordende structuur ontwikkelt in tijd en ruimte. Onderstreep dat even: in tijd en ruimte. Want de voorwaarde is dat we eindeloos de tijd krijgen. De kathedraal is nooit klaar, maar gaat continu en eindeloos door." Het yoghurttoetje gaat er vooraf nog beter in dan het begrip complexiteit, waarover de 'eco-schepper' spreekt.

Wie verhuizen naar zijn atelier, volgestouwd met glaswerk, schilderijen en foto's van de eco-kathedraal in Midam. Het werk was twee jaar geleden te zien op een tentoonstelling in Parijs. De Franse minister van cultuur Jack Lang nodigde hem daartoe persoonlijk uit. „Leuk, mooi, maar nu de complexiteit”, zegt Le Roy. „Complexiteit dwingt de mens tot het bekijken van de dingen en hun structuur. Naarmate een systeem complexer wordt, krijg je binnen dat systeem meer vrijheid. Dat geldt voor alle natuurlijke processen. Maar

mensen hebben moeite de complexiteit visueel te doorgronden. Ze voelen zich al gauw bedreigd. De politiek steekt een stokje voor het laten ontbreken van complexe structuren, want ze staat de mens geen grotere vrijheid toe.”

eenvoudige vormen onmenselijk

Le Roy tilt met de wijsvinger op het notitieboekje. „En lat nu goed op. De Amerikaanse wetenschapper Mandelbrot heeft geschreven: eenvoudige vormen zijn onmenselijk. Mondriaan gooide alle complexiteit overboord. Hij wist er geen raad mee, ging wat met lijntjes spelen om zich vervolgens eindeloos te herhalen. Abstracte werken hebben alleen waarde voor het individu dat abstraheren zijn waardeloos voor ieder ander die het werk ziet. Mondriaan stelt niks voor, maar dan ook helemaal niks. Hetzelfde zie je bij een Rian Poortvliet of Anton Pieck. Ze maken van de werkelijkheid knappe schilderijen, maar

kan je één werk, dan kun je het allemaal. Als mensenaar hebben ze de natuur omkuddeling „over doorgemaakt.”

De ontwikkeling naar complexiteit ziet Le Roy ook in de historie van de cultuur. De naam van de omstreden Duitse filosoof Oswald Spengler en diens 'Uitgang van de Abendland' dingt zich op. En ja hoor, het betoog over de cultuur in spiraalvorm ontwikkelende cultuur blijkt een zuivere variatie op de theorie van Spengler dat culturen zich in cycli ontwikkelen waarbij de ene cultuur hoger is en de andere lager.

Le Roy: „De grootste complexiteit is de barok. Rubens staat op een veel hoger niveau dan Mondriaan. Denk er goed om, ik spreek geen waarde-oordeel uit, ik constateer alleen maar. De barok kon niet verder dan wat ze was. Daarna klapte de tent in elkaar en begon alles opnieuw. De navolgers moesten in de chaos eerst de basisstructuur ontdekken om vervolgens uit de overgebleven brokstukken een nieuwe cultuur omhoog te trekken.” In zijn (spaarzame) vrije tijd werkt Le Roy aan een cultuurhistorisch boek met als titel 'Van Mondriaan tot Rubens'.

steeds sneller

Het wordt de hoogste tijd de complexe kathedraal in Midam te aanschouwen. Zesentwintig jaar geleden was het terrein een kaal stuk weiland met een enkele boom. Nu kronkelt er een brede weg door een tuin die overwoekerd is met honderden planten. Er zijn elzen te zien, varens, hondsdrat, wolfsvoet, vogelmelk, Spaanse bergplantjes, hazelaars en haagbeuken. In de sprookjeskathedraal allerlei terrassen, wallen en tonens, getouwd van betongelaten, trottoirbanden, stukken muur en stenen van de voormalige gevangenis in Heerweeren.

De Franse televisie heeft kort tevoren vier dagen lang in de tuin gefilmd. Le Roy: „Ze stonden pal toen hier twee vrachtwagens van de gemeente het terrein opreden om zes ton bouwafval te dumpen. In vijf uur had ik het hele zaaije in mijn eentje gesorteerd en op zijn plaats gelegd. Die jongens geloofden hun ogen niet toen ze zagen dat die gigantische berg afval zo maar toetaie was. Niemand snapt het. Mensen die hier regelmatig komen, zeggen: Le Roy, het gekke met jou is dat het met alles wat je doet steeds sneller gaat. En zo is het maar net.

In het begin had ik moeite met één vrachtwagen. Wat er dit jaar al weer aan afval bij is gekomen, is veel meer dan vorig jaar. Honderden vrachtwagens met rotzooi zijn hier de afgelopen zes jaar gedumpt. Ik kan al die tonnen afval rustig aan. Als je werkt in een complexe structuur met natuurlijke organismen, dan werk je op een bepaald moment niet meer voor de dingen, maar werken de dingen voor jou. Snap je, daarom ga ik steeds sneller.” Het maakt Le Roy niets uit wat voor afval hij krijgt: „Ze mogen alles brengen, behalve doode ambtenaren. Dat is het enige wat niet wil compostieren. Het zijn nummers, ze horen in Weuwerd thuis. Met allerlei chemische stoffen heb ik geen enkele moeite, mits je ze

maar niet geconcentreerd opstaat. Van zure regen heb ik hier geen last."

Naar aanleiding van de vraag wat nu precies de filosofie achter zijn (eco-kathedraal)project is, vertelt Le Roy nog eens geduldig samen: „De mens maakt deel uit van een natuurlijke economie, waarin hij het recht heeft zijn creatieve potenties volledig waar te maken. Ik laat een aantal mogelijkheden zien zoals die in elke samenleving bestuurd liggen. Maar helaas wordt dit natuurlijke recht beperkt door het publieke recht. Het ontbreekt aan tijd, grond en toestemming om deze natuurlijke mogelijkheden van de mens los te maken. Op een ruimte van drie bij vier, zes hoog in de Kinkerstraat in Amsterdam, maakt de mens zijn natuurlijke en creatieve potenties niet waar, hoor."

pragmaticus

Wie zegt dat? Is de mens daar minder gekukig of zo? Le Roy vindt zich op: „Dat blijkt uit alles. Ook omdat ik constateer dat de gemiddelde mens vier hectare ruimte nodig heeft. Aan dat binnenkantje heeft hij niet genoeg. Wat doen ze voor hem? Ze maken parken, pretparken en recreatieterreinen voor hem. Maar die kan de mens toch ook zelf maken? Hij is toch geen insect. Ik ken duizenden mensen die een eco-kathedraal zouden willen bouwen, maar ze krijgen nog geen meter grond. Nee, ze worden naar de recreatieparken afgevoerd. Ze laten er hun rotzooi slingeren, hun honden schijten, want tja... de plantensociëtenist ruikt het immers wel weer op. Weet je hoe ze de mens zo lui hebben gekregen? Ze hebben hem generaties lang aan de natuurlijke ontwikkeling onttrokken."

Aan weerszijden van het pad door de tuin in Miltum liggen, gerond en wel, duizenden stenen en basaltblokken. „In totaal zijn hier zeshonderd vrachtwagens met elk tien ton afval gedumpt. Ik orden de spulletjes en zie daar: er komt weer een nieuwe structuur te voorschijn", lacht Le Roy, als we naar het werkruimte in het midden van de tuin wandelen. Hij heeft het zelf gebouwd. „Met eigen handen gedaan, hoor. Jongen, de mens is zo ongelukkig dingen in staat, maar we ontdekken zijn krachten gewoon. De krachten van de natuur worden gigantisch onderschat."

Le Roy zegt ervan overtuigd te zijn dat zijn eco-kathedraal ook elders in de wereld zullen vertijen: „Geen twijfel mogelijk. Mijn stelling is dat we aan de vooravond van een nieuwe barok staan. Ik ben geen utopist, wilt u dat even goed noteren? Ik ben een pragmatische, kalde. Aan romantiek en idealisme heb ik geen enkele boodschap. Het enige wat ik vraag is tijd."

Le Roy staat naast een hoog, uit stenen opgestapeld monument. Hij wijst naar het bijlangroene weiland naast zijn eco-kathedraal. „Ziet u het verschil. Daar de eenvoud, hier de complexiteit. Mijn grote vriend Teilhard de Chardin zei: sehen oder kaptutgehen. Wie niet meegaat in de ontwikkeling van de natuurlijke processen die eindelijk voortschrijden, blijft stilstaan en gaat kapot. Doe je dat, mij best, maar van complexiteit zul je dan geen snars leren begrijpen."

We hebben de mens gebonden aan de televisie waarmee we vanuit de huiskamer de wereld in ogenschouw nemen. Tegelijkertijd hebben we vergeten onze eigen omgeving aan een grondige visuele studie te onderwerpen. Kijk nu nog eens naar de complexe structuur van al die stenen hier. Als je dat goed waarneemt, begrijp je waarom ik me er niet voor schaam mezelf de steernijkste man ter wereld te noemen."

KYK OP HET NOORDEN.
— SEPT. 1990 —

Eelkje Hettings

Johan Witteveen